

TIJDSCHRIFT

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt“

TE

AMSTERDAM

20^e Jaargang

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1912

Penningkunde in het begin der 18de eeuw.

III.

Eene Friesche penningverzameling.

Op Woensdag, den 22en Februari 1764 en volgende dagen, 's morgens te 9 uur en 's namiddags te 1 uur, werd door den notaris PETRUS WIERDSMA op de Stads Doele binnen Leeuwarden publiek verkocht :

„Het zeer uitmuntend cabinet goude en zilvere gedenkpenningen, waarvan een groot gedeelte behoren tot de vaderlandsche historie. Nagelaten door wijlen den Hoog Welgeboren Heer Jr. ULBE AYLVA VAN BURMANIA, in leven old Grietman en Ontvanger Generaal van Leeuwarderadeel, en extraordinaris Ambassadeur van den Staat der Vereenigde Nederlanden aan het Hof van Zweeden. Als meede een aanhangzel van extra fraai gemaakt zilverwerk enz.” 1)

Jhr. ULBE AYLVA VAN BURMANIA, 2) Zoon van LAES VAN BURMANIA en JEL. AGATHA VAN AYLVA, werd geboren op Martenastate te Kornjum en is gedoopt den 9en Mei 1680. Reeds op zijn elfde jaar verloor hij zijne ouders. Hij had veel aanleg voor de wetenschap en studeerde te Franeker in de rechten. Reeds op 21-jarigen leeftijd, den 17en Februari 1701, werd hij Raad in het Hof van Friesland, welk ambt hij slechts anderhalf jaar bekleedde. Na den dood van zijnen broeder TJAARD, die grietman en ont-

---

1) Aldus luidt het titelblad van den verkoopscatalogus, welke zich bevindt in de bibliotheek van het Friesch Genootschap.

2) Het thans uitgestorven geslacht BURMANIA behoorde tot de meest beoemde Friesche familiën.

vanger van Leeuwarderadeel was, volgde hij dezen den 4en September 1702 op. Achtereenvolgens werd hij Lid van Gedeputeerde Staten van Friesland en van den Raad van State der Vereenigde Nederlanden, en in 1719 viel hem de eer te beurt tot Buitengewoon Gezant te worden gekozen bij het Zweedsche hof, ter gelegenheid van de troonsbestijging van koningin ULRICA ELEONORA. 1) Aan dat hof schijnt deze Friësche edelman een' schitterenden staat te hebben gevoerd, want in het Museum te Stockholm wordt nog steeds bewaard en getoond de gouden BURMANIA-koets. 2)

FRANÇOIS HALMA, bekend Leeuwarder uitgever en sedert 1709 „Landschapsdrukker van Friesland” 3), verklaart in zijnen berijmden „*Zegenwensch*”, het doël van de Zweedsche reis des Heeren VAN BURMANIA aldus:

„Hoog Welgeboren Heer, gij streeft dan haast na 't Rijk
Daar 't Koninklijke Hooft onlangs is van gevallen,
De dappre KAREL, die weleer gaf blijk op blijk
Van deugd en groot bedrijf, daar Zweden op mogt brallen.
Sijn grote Zuster, uit het zelfde bloet geteeld,
't Bloet van GUSTAAF ADOLF, vermaart door Oorlogs-
[wonderen,
ULRICA ELONOR' toont dat sij Hem verbeeldt,

1) Hij had opdracht „aan H. M. den plechtstatigen gelukwensch over te brengen, en in onderhandeling te treden tot herstel der goede verstandhouding, bevordering van vrije scheepvaart en ontslag der genomen bodems”

2) *Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde te Leiden* 1853 *Levensbericht van HUGO, baron van ZUYLEN VAN NYVELT*, blz. 133: „Te Stockholm verbeidde den afstammeling van HUGO DE GROOT eene hoogst verrassende en vlejende onderscheiding. Toen hij in het najaar (1814) aldaar aangekomen, zijne geloofsbrieven aan KAREL XIII zoude overhandigen, bestond nog het gebruik, dat de Gezant in eene statiekoets, de BURMANIA geheeten, afkomstig van een' der staatslieden, die ten tijde der Nederlandsche Republiek, eene zending bij de Zweedsche kroon hadden vervuld, werd afgehaald” enz.

3) De Landschapsdrukker werd aangesteld door de Staten van Friesland en was begunstigd met het monopolie van alle drukwerk voor de Staten en voor 's Lands academie.

Wiens Heldennaam altijd zal door de wereld donderen.
 Die brave Koningin begroet gij op den troon
 Tot vriendschapsstavinge der beide Statendommen ;
 Gij groet Haar, als Gezant ; met eenen hogen toon,
 En wenscht Haar dat Se in eer haast zij ten top geklommen.
 Die wensch uit uwen mond, Hoog Welgeboren Heer,
 Behaagt de Rijksvorstin, en streelt haar Vorstlijke harte :
 Sij prijst uw kloek gesprek met minzaamheid en eer',
 En 't schijnt de heeling van haar jongstgelede smarte."

Op deze wijze gaat de pluimstrijkende pulpoëet voort,
 om te eindigen :

„Zoo stuite ik mijnen zang, Hoog Welgeboren Heer :
 De Hoogste Majesteit kroone u met eeuwige eer." 1)

BURMANIA was een welsprekend en zeer bekwaam man,
 en bezat het vertrouwen van de toenmalige regenten der
 Republiek, in het bijzonder van Prinses MARIA LOUISA.
 Eenige Latijnsche gelegenheidsgedichten getuigen van
 zijnen dichterlijken geest. Nadat hij gedurende 19 jaar zijn'
 post als grietman had bekleed, droeg hij dien in 1721 aan
 zijnen zoon HOBBE over, doch hij bleef als subsituut de
 grietelij besturen, wegens de minderjarigheid van zijnen
 opvolger. HOBBE was geboren in 1705 en werd dus griet-
 man op zijn 16e jaar. Omstreeks 1727 werd BURMANIA
 zoodanig gekrenkt in zijne verstandelijke vermogens, dat
 de Staten van Friesland zich genoodzaakt zagen hem zijne
 waardigheden te ontnemen. Later hersteld, leidde hij een

1) *Frisia Nobilis of Lijk- en Graf-sampt Mengeldigten op diverse Friesche edelen*, te Leeuwarden bij WIGERUS WIGERI, 1755, blz. 255. „Zegenwensch aan den HoogEdelen, Welgeboren Heere, den Heere ULBO AYLVA VAN BURMANIA, Grietman van Leeuwarderadeel, Lid ter Vergaderinge der Edele Mog. Heeren Gedeputeerde Staten van Friesland. Gekosen tot Builengewoon Gezant van den Staat aan Hare Koninglijke Majesteit ULRICA ELEONORA, door Godts genade, Koninginne van Zweden enz. Ter Begroetinge van Hare Majesteit, wegens den Staat der Verenigde Nederlanden, over Hare komste tot de Kroon.

ambteloos leven en stierf te Leeuwarden den 12^{en} Augustus 1762. 1) Hij is driemaal gehuwd geweest, het laatst in 1718 met BAUDEWINA LUCIA VAN EIJSINGA, weduwe van TJALLING VAN SIXMA, grietman van Rauwerderhem. 2)

De BURMANIA-collectie is niet zeer uitgebreid geweest, doch ze bevatte eenige nu zeer zeldzame medailles. In het geheel waren er 225 stukken, welke alle gedenkpenningen genoemd worden, doch waarbij ook vele munten en noodmunten voorkomen. Van de nummers 1—148 vermeldt de catalogus alleen de omschriften en het gewicht. Het kostte ons heel wat moeite om met deze povere gegevens de stukken te bepalen; toch zijn wij hierin met de meesten geslaagd. 3) Bij de nummers 148 tot 203 had BURMANIA voor het grootste deel vermeld, waar ze bij VAN MIERIS en VAN LOON beschreven zijn. De nos. 204—221 misten die aanwijzing. Uit de lijst blijkt ook, dat onze verzamelaar bij de beschrijving zijner penningen nog eenige andere werken heeft geraadpleegd, t.w.:

M. LE BLANC. *Traité historique des monnoyes de France*, Amsterdam, 1692.

TENTZELLI. *Saxonia numismatica*.

CHRIST. JUNCKER.

MATTHAEUS. *De Nobilitate*.

---

1) Op Maandag den 23en Augustus, werd hij in de Westerkerk te Leeuwarden bijgezet.

2) Zie over Jhr. ULBE AYLVA VAN BURMANIA:

VAN DER AA. *Biographisch Woordenboek*, Haarlem 1855.

De Vrije Fries, deel V, blz. 144 *Herinnering aan ULBE AYLVA VAN BURMANIA*, door J. VAN LEEUWEN. Mr. JAC. SCHELTEMA. *Staatkundig Nederland*, Amsterdam, 1805.

Jhr. Mr. H. BAERT VAN SMINA. *Nieuwe naamlijst van Grietmannen*, te Leeuwarden 1837.

Frisia Nobilis, te Leeuwarden bij WIGERUS WIGERI, 1755, blz. 243, en v.

3) Wij brengen onzen oprechten dank aan den heer A. O. VAN KERKWIJK voor de groote bereidwilligheid waarmede hij ons bij dit onderzoek bijstond.

Historische Remarques über die neuesten Sachen in Europa, 28. Febr. 1702.

Bij de indeeling van den verkoopscatalogus, die waarschijnlijk eene navolging zal wezen van den inventaris der verzameling door den eigenaar aangehouden, is het oude Duitsche systeem gevolgd. De eerste groep, die der Keizelijke bevat 14 penningen; de tweede, de Fransche 4; de Engelsche 2; de Zweedsche 36; de Poolsche 4; de Pauselijke 3; Venetiaansche 1; Saksische 22; Brandenburgsche 4; de groep der „Vorstelijke en andere” telt 49 stuks. Blijkbaar heeft de verzamelaar met deze laatste geen raad geweten, want daarbij zijn zeer uiteenlopende soorten te vinden. De groep „Koper” telt 7, „Lood” 1 en die der Spotpenningen ook 1 stuk. Nu volgen de naar VAN MIERIS beschreven penningen ten getale van 6; verder die, welke men bij VAN LOON vermeld vindt 52, daarna de Nederlandsche 14 en ten slotte 5 „Anticque”, welke laatste groepen weder zonder aanwijzing waren. Dit maakt te zamen 225; de verkooplijst loopt tot N°. 221, doch er zijn 4 tusschennummers. Van den staat van conservatie wordt niets vermeld. De kooprijzen (in guldens, stuivers en penningen) en de namen der koopers zijn met potlood achter vele nummers genoteerd. Hieruit blijkt, dat het getal liefhebbers zeer klein was en dat de geboden prijzen zich in hoofdzaak regelden naar het gewicht, de metaalwaarde dus. 1) Voor de zeldzaamheid of de kunstwaarde hebben de koopers zich slechts zeer geringe offers getroost.

De samenstelling van het penningkabinet „BURMANIA” is van dien aard, dat wij daarin geen vast plan kunnen ontdekken. De stukken zijn blijkbaar als curiosa of om hunne kunstwaarde bijeengebracht, zooals dit in dien weelderigen

1) Een lood zilver had in 1764 ongeveer de waarde van één gulden, een daalder van 1¼ lood was dus aan zilver / 1 87½ waard, en men betaalde door elkaar gerekend 2 gld. 10 st. voor zoo'n stuk.

tijd door zeer vele patriciërs is gedaan. Men schepte behagen in het bezit van een pronkkastje met deze blinkende zeldzaamheden, en vermaakte zich met de mooie muntbeelden, waarvan men de beteekenis trachtte te ontcijferen. Vooral voor vorstelijke beeltenissen was veel belangstelling.

Het groot aantal Zweedsche stukken wijst er op, dat onze numismaat reeds verzamelde, toen hij als ambassadeur optrad in 1719. Het jongste stuk is de spotpenning op MARIA THERESIA van 1747. BURMANIA interesseerde zich dus ook voor de moderne penningen. Enkele stukken in goud zijn, waarschijnlijk als vorstelijke geschenken, aan den gezant vereerd.

Het gelukte ons bijna alle penningen en munten, in den verkoopscatalogus aangegeven, in bekende muntboeken op te sporen en naar die muntboeken te beschrijven. Bekijken wij dus de verzameling wat van nader bij. Het beloont werkelijk de moeite ze eens de revue te laten passeeren. Bij de eerste groepen, namelijk de munten en penningen van vreemde landen, ontbreken enkele nummers. Wij konden deze ondanks veel moeite, niet aanwijzen. De in de werken van VAN MIERIS en VAN LOON beschrevene en de serie der Nederlandsche hebben in de eerste plaats recht op onze belangstelling. Zij zijn alle vermeld. De met een sterretje gemerkte nummers zijn zeldzaam; want ofschoon men ze afgebeeld vindt in de Nederlandsche penningboeken, zijn zij niet aanwezig, of niet in goud aanwezig in het Koninklijk penningkabinet te 's-Gravenhage, noch in de TEYLER'S-collectie te Haarlem, noch in de verzameling van het Friesch Genootschap te Leeuwarden.

N ^o .	Keizerlijke.	Lood	G. S. P.	
I	Is vrij zeker het mooie pen- ninkje van KAREL V en FERDI- * NAND. Gedurende zijne af- wezigheid geeft de keizer het bestuur in handen aan zijnen broeder, den Roomsch-koning FERDINAND (1532).	$\frac{5}{8}$	1-0-0	
2	1537. Boheemsche daalder van MAXIMILIAAN II.	V. MIERIS II, 374-2. MAD., 2762.	$1\frac{7}{8}$	2-10-0
5	Is de groote, zeldzame jeton op de kroning tot Roomsch-koning van MATHIAS II, 21 Juni 1612. Afgebeeld, n ^o . 49, <i>cat. Brüder</i> EGGER, Weenen, 18 Maart 1908	HERRGOT, 16, 28.	—	0-10-0
6	1619. Legpenning op de kroning tot Roomsch-koning van FER- DINAND II.	V. LOON, II, 116-1.	$\frac{1}{4}$	0-9-0
9	z. j. Neurenberger daalder, als schroefdaalder, misschien met geschilderde prentjes.	MAD., 5060.	—	4-5-0
10	Is de strooipenning op den vrede te Neurenberg. (Zie: <i>Historische Remarques über die</i> <i>neuesten Sachen in Europa</i>), 28 Februari 1702.		$\frac{1}{8}$	0-18-0
11	Strooipenning op de kroning van FERDINAND IV in 1653.		—	0-8-0
12	Dezelfde penning, doch kleiner.		—	0-4-0
13	1676. Gedenkpenning op de ver- overing van de vesting Filips- burg aan den Rijn.	MAD., 7203.		
14	Is eene gedenkmunt op de overwinning 'door LEOPOLD I op de Turken behaald in 1683.	V. LOON, III, 196	$2\frac{1}{8}$	3-10-0

N ^o .			Lood.	G. S. P.
.	Zie: <i>Cat. SMIDT VAN GELDER</i> , 1846, dl. II, n ^o . 94. Fransche.		2 $\frac{3}{4}$	4-10-0
15	Toursche groot van FILIPS IV, 1285—1314.		$\frac{1}{4}$	0-12-0
16	1685. Ecu van LODEWIJK XIV.	MAD., 137.	—	2-19-0
17	1686. Als boven.	„ 137.	2 $\frac{3}{8}$	3-7-8
18	1691. Als boven. Bij n ^o . 18 verwijst BURMANIA naar	„ 138. LE BLANC, p. 304, 2.	1 $\frac{3}{4}$	2-7-8
19	Engelsche. Medaille van 1670, op de Britsche kolonisatie. Door J. ROETTIERS.		.	
20	1707. Op de vereeniging van Schotland met Engeland. Door J. CROKER.	FRANKS, I, blz. 546, n ^o . 203.	2 $\frac{1}{8}$	3-12-8
21	Zweedsche. 1720. <i>Gouden</i> medaille op de kroning van koning FREDERIK. Weegt 6 lood 8 engels.	FRANKS, II, blz. 296, n ^o . III.	I	2-0-0
21 $\frac{1}{2}$	1719. <i>Gouden</i> medaille op de kroning van ULRICA ELEONORA Weegt 6 lood 6 engels.	BERCH., blz. 275-1.	.	140-0-0
22	1560. Op den dood van GUSTAAF I. Koningsbeeld met krans.	BERCH., blz. 270-7.	.	137-0-0
23	z. j. (1568). Gedenkpenning op de onthroning van ERIK XIV. Borstbeeld, kz. tafel met ge- broken degen.	BERCH., blz. 46-7	3 $\frac{7}{8}$	CATS. 6-7-8
26	1607. Viermarkst. v. KAREL IX OLDENB. 698, SCHULTH. 1995.	<i>Cat. SMIDT VAN GELDER</i> , dl. II, n ^o . 2201. MAD., 208.	3 $\frac{5}{8}$	5-12-8
28	1615. Riks-daalder van GUSTAAF ADOLF.	MAD., 212.	1 $\frac{1}{4}$ 1 $\frac{7}{8}$	1-11-0 2-15-0

N ^o .			Lood	G. S. P.
31	1641. Salvator-daalder van koningin CHRISTINA.	SCHULTH. 2058.	1 $\frac{3}{4}$	2-15-0
32	1644. Kwart-daalder van CHRISTINA.		$\frac{1}{2}$	0-12-0
33	z. j. (1654). Huwelijk van KAREL GUSTAAF van Zweden met HEDWIG ELEONORA.	OLDENBURG, 998. E. BRENNER, blz. 202, pl. II-2.	2 $\frac{1}{8}$	4- 7-8
34	1656. Tweemarkst. van KAREL GUSTAAF.	OLDENB., 1341.	$\frac{5}{8}$	1- 0-0
35	1658. Gedenkpenning op den roemrijken tocht over de Belt van KAREL GUSTAAF. Gedr. door P. v. ABEELE.	V. LOON, II, 439-2. E. BRENNER, blz. 204, pl. IV-1.	4 $\frac{1}{4}$	6-17-8
36	Dezelfde medaille.		4 $\frac{1}{8}$	6- 2-8
37	z. j. Gedenkpenning op de overwinningen van KAREL GUSTAAF. Borstb. des konings, kz. HERCULES de Hydra bestrijdend. Gemerkt: A K. I)	WELLENHEIM, 10160.	3 $\frac{7}{8}$	6- 2-8
38	1666. Tweemarkst. v. KAREL XI	OLDENB., 1512.	$\frac{5}{8}$	0-16-0
39	1672. Achtmarkst. v. KAREL XI Zeldzaam.	MAD., 240.	2	2-17-8 CATS.
40	1671. KAREL XI benoemd tot ridder van den Kouseband.	E. BRENNER, blz. 214, pl. II-3.	2 $\frac{1}{4}$	4- 0-0
41	Als boven.	" " " "	2 $\frac{1}{4}$	3- 5-0
42	1675. Kroningsmedaille van KAREL XI.	E. BRENNER, blz. 216, pl. III-2.	1 $\frac{1}{2}$	3-15-0
43	1694. Achtmarkst. v. Karel XI Oldenburg, 1450.	MAD., 244.	2	2-15-0
45	1715. Tweemarkst. v. KAREL XII	OLDENB., 2178.	$\frac{5}{8}$	1- 0-0
46	1718. Riks-daalder v. KAREL XII Oldenburg, 2132.	MAD., 250.	1 $\frac{7}{8}$	2-10-0
47	1718. Daalder met naamcijfer van KAREL XII, vier-Caroliner, geslagen na des konings dood.	MAD., 251 en SCHULTH., 2122.	1 $\frac{3}{4}$	2-10-0

N ^o .			Lood	G. S. P.
48	1718. Halve daalder als boven. Twee-caroliner.	MAD., 251.	$\frac{7}{8}$	1-10-0
50	1720. Dubbele kroningsdaalder van FREDERIK, zie n ^o . 21.	BERCH., blz. 275-1.	$3\frac{7}{8}$	6- 2-8
52	1719. Dubbele kroningsdaalder van ULRICA ELEONORA, zie n ^o . 21 $\frac{1}{2}$.	BERCH., blz. 270-7.	$3\frac{7}{8}$	6- 5-0
53	1719. Kroningspenninkje van ULRICA ELEONORA. Door HEDLINGER.	BERCH., blz. 271-9.	$\frac{3}{4}$	1- 5-0
54	1719. Zeldzame daalder van ULRICA ELEONORA.	OLDENB., 2355. MAD., 252.	$1\frac{7}{8}$	2-12-8
55	1720. Viermarkstuk van dezelfde koningin. Zeldzaam.	MAD., 253. OLDENB., 2356.	$1\frac{3}{8}$	1- 7-0
	Poolsche.			
56	1615. Viergroschenstuk van Dantzig.		$\frac{3}{8}$	0- 9-0
57	1636. Medaille op het ontzet van Smolensko door LADISLAUS, koning van Polen en Zweden. Prachtstuk. Door SEB. DADLER.	RACZ., 113.	9	14-10-0
58	1651. JOHAN CASIMIR overwint de Kozakken en Tartaren.	RACZ., 133.	$\frac{1}{4}$	0- 9-0
59	1658. Groote medaille op de herovering van de stad Thorn. Fraai stuk. Door J. HÖHN.	RACZ., 142.	$6\frac{1}{8}$	9-10-0
	Pauselijke.			
60	1671. Medaille met het borstbeeld van CLEMENS X.	REICHEL, 960.	1	2-10-0
61	1689. Op de benoeming van ALEXANDER VIII tot Paus.	VENUTI, p. 313, XV.	$1\frac{1}{4}$	2- 5-0
62	1730. CLEMENS XII tot Paus verkozen. Vz. het borstbeeld.	AMPACH., II, 6041.	$1\frac{3}{8}$	2- 7-8

N ^o .	Kz. Een zuil. Openbaring III, v. 12. Door P. P. WERNER.		Lood	G. S. P.
63	Venetiaansche. 1685. Scudo op de victorie op de Turken bij Morea.	Verg. MAD., 4578	$1\frac{2}{8}$	2- 5-0
64	Saksische. Is de zeldzame dubbele daalder van keurvorst JOH. FRIEDRICH van 1553.	MAD., 2926.	$3\frac{2}{8}$	5- 7-8
65	1551. Daalder van hertog MAURITS.	MAD., 2940.	$1\frac{2}{8}$	2-12-8
66	Gelijk n ^o . 65.	MAD., 2940.	$1\frac{2}{8}$	2-10-0
67	1567. Verovering van de vesting Grimmenstein bij Gotha.	MAD., 511.	$1\frac{2}{8}$	2-12-8
68	1593. Dubbele daalder van de zonen van keurv. CHRISTIAAN.	MAD., 517.	$3\frac{2}{4}$	5- 7-8
69	en 70 zijn enkele daalders van 1593, als n ^o . 68.	MAD., 517.	$1\frac{2}{8}$	2-10-0
71	Kwartdaalder als boven.		$\frac{3}{8}$	0-10-0
72	1596. Daalder met de borst- beelden van JOH. CASIMIR en JOHAN ERNST.	MAD., 3948.	$1\frac{2}{8}$	2-10-0
73	1608. Daalder van Saksen- Altenburg, met twee borst- beelden aan elke zijde.	MAD., 3965.	$1\frac{2}{8}$	21- 5-0
74	1612. Vicariaats-daalder van JOHAN GEORG.	MAD., 523.	$1\frac{5}{8}$	2- 5-0
75	1617. Halve gedenk-daalder op het jubelfeest der reformatie.	MAD., 2972.	$\frac{5}{8}$	1-15-0
76	1622. Daalder van Saksen- Altenburg.	MAD., 1463.	$1\frac{2}{8}$	2-12-8
80	1656. Begrafenis-daalder van JOHANN GEORG I.	MAD., 536.	$1\frac{2}{8}$	2-15-0

N ^o .			Lood	G. S. P.
81	1658. Strooipenning bij de inwijding van de slotkerk in den Wilhelmsburg te Weimar.	Zie: MAD., 1493.		0- 5-0
82	1662. Sierlijke begrafenisdaalder van hertog WILLEM IV VAN SAKSEN-WEIMAR.	MAD., 1495.	$1\frac{1}{8}$	V. D. BIJ. 1-15-0
83	1670. Wechsel-thaler van JOHANN GEORG II.	MAD., 541.	$1\frac{3}{4}$	2-10-0
84	1680. Gedenk-daalder op den slotbouw te Friedrichswerth.	MAD., 3997.	$1\frac{2}{8}$	2- 5-0
85	1677. $\frac{2}{3}$ Daalder van JOHAN ERNST VAN SAKSEN-WEIMAR.	MAD., 3981.	$1\frac{1}{8}$	1-10-0
86	Brandenburgsche. 1706. Groote gouden medaille op het huwelijk van FREDERIK WILLEM I VAN PRUISEN met SOPHIA DOROTHEA VAN BRUNSWIJK-LÜNEBURG. Door E. HANNIBAL. Weegt 11 lood 2 engels.			L. POLAK. 246- 0-0
87 *	1675. Pronkpenning op de overwinning bij Fehrbellin.	V. L., III, 164.	$3\frac{3}{8}$	WIELINGA 6- 0-0
91	Vorstelijke en andere. 1625. Fraaie daalder van MAXIMILIAAN VAN BEIEREN, als paltzgraaf en keurvorst.	MAD., 474.	$1\frac{7}{8}$	2-12-8
92	1671. Zeldzame daalder op het huwelijk van den paltzgraaf KAREL met WILHELMINA ERNESTINE VAN DENEMARKEN.	MAD., 468.	$3\frac{1}{2}$	5- 2-8
94	1601. Wildeman-daalder van HENDRIK JULIUS V. BRUNSWIJK-LÜNEBURG.	MAD., 1118.	$1\frac{7}{8}$	2-10-0

N ^o .			Lood	G. S. P.
95	$\frac{1}{8}$ Daalder als n ^o . 94.		$\frac{1}{4}$	0-13-0
96	1608. Wildeman-daalder als n ^o . 94.	MAD., 1113.	$1\frac{7}{8}$	2-10-0
97	1612. Gedenkpenning op den strijd van HENDRIK JULIUS VAN BRUNSWIJK-WOLFENBÜTTEL met de stad Brunswijk, of het proces met zijne Lüneburgsche neven over de Grubenhagensche erfenis. Vz. Adelaar met pijl in de borst. Kz. Landschap met ruine. Door H. RAPPOST.	PRAUN, 152. <i>Bl. für Münzfreunde</i> , 1896. Cat. HELBIG, 5 Febr. 1906, n ^o 1998	$5\frac{5}{8}$	VAN D. BIJ 8-15-0
98	1624. Halve daalder van het bisdom Minden.	MAD., 829.	$\frac{7}{8}$	1- 8-0
99	1625. Daalder van het bisdom Minden. Zeldzaam.	MAD., 829.	$1\frac{7}{8}$	2-15-0
100	1625. Kwartdaalder met den Wildeman van FREDERIK ULRICH.	MAD., 1124.	$\frac{3}{8}$	0-15-0
101	1694. Halve Wildeman-daalder van ERNST AUGUST VAN BRUNSWIJK-LÜNEBURG, bisschop van Osnabrück.	MAD., 633.	$\frac{7}{8}$	1-14-0
102	1714. Halve Wildeman-daalder of 24-Mariën-grosch van GEORG LODEWIJK VAN BRUNSWIJK-LÜNEBURG.	MAD., 3102.	$\frac{7}{8}$	1- 8-0
103	1714. Halve Wildeman-daalder van ANTOON ULRICH VAN BRUNSWIJK-LÜNEBURG. (24 Mariën-Grosch fein Silber).	MAD., 3644.	$\frac{7}{8}$	1- 5-0
104	1660. Daalder van WILLEM, landgraaf VAN HESSEN.	MAD., 1257.	$1\frac{7}{8}$	CATS 2-10-0

N ^o .			Lood	G. S. P.
105	1733. Groote gedenkpenning op het huwelijksverdrag van WILLEM KAREL HENDRIK FRISO en ANNÁ v. BRITTANJE. Door M. HOLTZHEY.	Veru. v. LOON, 82	4 $\frac{7}{8}$	J. Broersma 9- 0-0
107	1622. Daalder van FREDERIK CHRISTOPH, graaf v. MANSFELD.	MAD., 4302.	1 $\frac{3}{4}$	2-10-0
108	1623. Kwart-daalder van Mansfeld.	MAD., 1795.	$\frac{1}{2}$	0-15-0
109	1671. Penninkje op den dood van JULIUS ECHTER VON MISPELBRUNN, bisschop van Würzburg.	Zie: MAD., 3392.	—	0- 7-0
110	1630. Begrafenspenninkje van KAREL GUNTHER VAN SCHWARZBURG-RUDOLSTADT. Jesu Christi Blut mein bestes Gut.	Zie: MAD, 1887.	—	0-10-0
112	1594. Zeldzame daalder van SIGISMUND BATHORI, vorst van Zevenbergen.	MAD., 4091.	1 $\frac{3}{4}$	CATS. 2-10-0
113	1627. Daalder van VINCENT II, hertog van Mantua. Zeldzaam.	MAD., 1992.	2	v. D. BIJ 3-15-0
114	1613. Sedansche daalder van HENDRIK DE LA TOUR, hertog van BOUILLON.		1 $\frac{1}{4}$	1-11-0
116	1720. Groote portretpenning van ARVID BERNARD, graaf VAN HORN, Zweedsch rijksraad en gezant. Door C. HEDLINGER.	HILDEBRAND, 123-2.	6	10- 0-0
117	1529. Portretpenning v. GEORG HERMAN, patriciër en koopman te Kaufbeuren en Augsburg, geb. 1491, gest. 1552.		1 $\frac{1}{8}$	2- 2-8

N ^o .			Lood	G. S. P.
118	1661. Daalder te Eisleben geslagen, met het aanzierend borstbeeld van LUTHER. Gottes Wort und Luthers Lehr etc.	Zie: <i>Gouden en zilveren eergedachtenis van LUTHER</i> , blz. 283.	$1\frac{3}{8}$	4-10-0 WIERSMA
119	z. j. Halve-daalder van Hildesheim. Zeldzaam.	MAD., 2252.	$\frac{3}{4}$	1-18-0
121	1567. Zeldzame daalder van St. Gallen.	MAD., 2089.	$1\frac{3}{4}$	2- 2-8
122	z. j. Kwart-daalder van Bisanz.	Zie: MAD., 2159.	$\frac{1}{2}$	0-15-0
124	1650. Daalder van Neurenberg.	IMH., 103, 68.	$2\frac{1}{4}$	4- 0-0
125	Als n ^o . 124.		2	3- 0-0
128	1592. Noodmunt van Straatsburg. (20)	MAILL., pl. 102-2.	$\frac{3}{8}$	THOLEN 1- 0-0
129	1625. Noodmunt v. Breda, 20 st.	VAN LOON, II, 157-4.	—	CATS 0-14-0 THOLEN
130	1634. Noodmunt van Minden (8 Groschen).	MAILL., pl. 85-2.	$\frac{1}{4}$	0-13-0
132	Liefdepenning. (Gott hats gefügt etc.) door J. BLUM.	WELLENH., 15349.	$1\frac{1}{2}$	2-10-0
136	Gegraveerde penning met de historie van ORPHEUS.		2	3-10-0
137	en 138 zijn Sikkels, (vrij zeker de bekende nabootsing).		$\frac{7}{8}$	2- 0-0
139	<i>Koper.</i> 1736. Op het 2e eeuwfeest van den overgang van MENNO SIMONS tot de hervorming. Door M. HOLTZHEY.	<i>Verv. v. LOON, 102.</i>		HARINGSMA 0- 7-10
140	Is de bekende toegangspenning tot den „Hortus Medicus.” 1684.			0-10- 0
141	en 142 zijn spotpenningen op MARIA THERESIA, met de nummers 143 en 144, brachten zij op....			0-13- 0

N ^o .			Lood	G. S. P.
145	1634. Een gegraveerde trouwpenning, werd <i>Lood.</i>			niet verkocht
146	z. j. (1741) Portretpenning van ANDRÉE HERCULES DE FLEURY, kardinaal, eersten minister van LODEWIJK XV van Frankrijk. <i>Spotpenning.</i>			V. OMMEREN 0- 4-0
147	z. j. Eene hand, waarin geldstukken „Komstu - mir - also - so - komme - ich - dir - so.” „Volgens de beschrijvinge van de heer Frans van Mieris” <i>Goud.</i>	WELLENH., 15413.	$\frac{1}{4}$	WIERSMA. 1-12-0
148	1532. FREDERIK III v. Saksen, als verdediger der hervorming. 2 Lood, 7 engels. <i>Zilver.</i>	V. M., II, 166-1.		V. OMMEREN 57- 0-0
149	1415. JOH. HUSS verbrand.	V. M., I, 29-1.	$2\frac{3}{8}$	V. OMMEREN 6- 0-0
150	1505. Legpenning. De aartshertog FILIPS, koning v. Kastilie.	V. M., I, 365-1.	$\frac{1}{4}$	0-11-0
151	1526. Op den dood van STEPHANUS, graaf VAN SCHLICK in den veldslag bij Mohacz.	MAD., 1873. V. M., II, 248-1. Gal. Sch., 5601.	$2\frac{3}{4}$	3-10-0
152	1529. Hongarije en Bohemen aangevallen door SOLIMAN.	MAD., 318. V. M., II, 305-1.	$3\frac{7}{8}$	5-10-0
153	(1537). Kleine gedenkpenning op de overwinningen van KAREL V. „Volgens de beschrijvinge van de heer Gerard van Loon” <i>Goud.</i>	V. M., II, 457-1.	$\frac{1}{4}$	0-12-0
154	(1559). Kleine portretpenning van WIGLE VAN AYTA. Weegt 3 engels en 9 azen.	V. L., I, 42-2.		niet verkocht
155	1658. Op den dood van OLIVIER CROMWELL. Weegt 4 lood en 9 engels.	V. L., II, 435-1.		V. OMMEREN 114-0-0

N ^o .			Lood	G. S. P. V.OMMEREN
155½ *	1713. Groote <i>gouden</i> penning, geslagen op den vrede van Utrecht, op last van de Staten van Friesland. Door J. DRAPENTIER. Weegt 10 lood 2½ engels.	V. L., IV, 657-1. FRANKS, II, 404-264.		248- 0-0
156	<i>Zilver.</i> „Een zogenaamdt Bedel-napje en Kalabasje van Zilver, 't welk men met zekerheid weet, veele jaeren in een voornaam Geslagt bewaart te zijn geweest; komende zèer na overeen met de Afbeeldinge, die de Hr. VAN LOON daarvan geeft in zijne Beschr. der Nederl. Hist. penn., Dl. I, Pag. 83, N ^o . 3.	V. L., I, 159-2.	1⅞	THOLEN. 54- 0-0
156½	1572. Noodmunt (36 st.) van Middelburg.	V. L., I, 159-2.	1⅞	2-15-0
157	1572. Als boven.	V. L., I, 159-2.	1⅞	2-17-8
158	1572. Vroedschapspenning van Haarlem.	V. L., I, 160-2.	¾	1-15-0
159	1574. Vroedschapspenning van Leiden.	V. L., I, 196-1.	½	1- 1-0
160	1578. Noodmunt (40 st.) van Amsterdam.	V. L., I, 253-1.	1¾	2-17-8
161	1578. Als boven.	V. L., I, 253-1.	1⅝	2-10-0
162	1582. Herstel van de vestingwerken te Dokkum.	V. L., I, 327-1.	3⅜	6-15-0
163	(1596). Pronkdaalder op de gelukkige scheepvaart.	V. L., I, 488-1.	3¾	5-10-0
164	1619. Op den dood van JOHAN VAN OLDEBARNEVELT. Door J. SMELTZING.	V. L., II, 109-1.	3¼	16-10-0

N ^o .			Lood.	G. S. P.
165	1624. Op de overwinningen in W.-Indië. Door J. v. BIJLAER.	V. L., II, 155.	5 $\frac{7}{8}$	G. S. P. WIELINGA. 14-10-0
166	Als boven.	V. L., II, 155.	4 $\frac{1}{8}$	WIERSMA. 9-0-0
167	1628. PIET HEIN neemt de Zilvervloot.	V. L., II, 173.	5 $\frac{7}{8}$	V. D. WALE. 14-0-0 NIEUWEND.
168	1629. Inneming van Fernambuce. Door A. v. D. WILGE.	V. L., II, 193-1.	3 $\frac{7}{8}$	7-0-0
169	1642. Komst van MARIA VAN ENGELAND, gemalin van WILLEM II, in de Nederlanden. Door S. DADLER. Zilver verg.	V. L., II, 264.	8 $\frac{1}{4}$	13-10-0
170	Dezelfde penning. Met: Belgium pacatum.	V. L., II, 264.	7 $\frac{7}{8}$	14-0-0 NIEUWEND.
171	1648. Vrede van Munster. Door BLUM.	V. L., II, 312-3.	2 $\frac{3}{8}$	4-0-0
172	Als boven.		2 $\frac{3}{8}$	3-15-0
173	1648. Vrede van Munster. Door E. KETTLER.	V. L., II, 320-3. MAD., 5978.	2 $\frac{3}{8}$	4-17-8 V. D. WAL.
174	1650. Op den dood van WILLEM II. (Het hollend paard) Door S. DADLER.	V. L. II, 353.	5 $\frac{3}{4}$	17-0-0
175	1654. Ter eere van WILLEM III. Door P. VAN ABEELE.	V. L., II, 388-1.	3 $\frac{3}{4}$	6-0-0
176	1655. Overlijden van JOHAN WOLFERT v. BREDERODE. Door P. VAN ABEELE.	V. L., II, 402.	3 $\frac{7}{8}$	6-5-0
177	1658. Medaille met de borstbeelden van FREDERIK III van Denemarken en zijne gemalin SOPHIE EMILIE. Zeldzaam.	V. L., II, 442	1 $\frac{1}{2}$	2-5-0
178	Dezelfde penning.	V. L., II, 442.	1 $\frac{3}{4}$	3-0-0
179	Als boven.	V. L., II, 442.	1 $\frac{5}{8}$	2-5-0
180	1659. Deensch 4 Markstuk, op de nederlaag der Zweden voor Kopenhagen.	V. L., II, 446.	1 $\frac{3}{8}$	1-14-0

N ^o .			Lood	G. S. P.
181	1660. De Staten van Zeeland aan J. TREWLEBEN, wegens het redden van het gezonken schip en de lading van Hopman WATERDRINKER.	V. L., II, 478.	7 $\frac{2}{8}$	V. OMMEREN 12-10-0
182	1661. Overgaan der stad Munster a. d. bisschop CHRISTOFFEL BERNARD.	V. L., II, 488.	1 $\frac{2}{8}$	2-17-8
183	1672. Op den dood der gebroeders DE WITT.	V. L., III, 87-3.	2 $\frac{7}{8}$	SESLING. 8-0-0
184	1672. Noodmunt v. Groningen. (25 st.)	V. L., III, 96-2.	$\frac{7}{8}$	CATS. 1-10-0
185	1672. Als boven. (12 $\frac{1}{2}$ st.)	V. L., III, 96-3.	$\frac{1}{2}$	CATS. 0-15-0
186	1672. Penning met buste van KAREL RABENHAUPT. Door BREUER. Zeldzaam.	V. L., III, 111.	3 $\frac{3}{8}$	6-7-8
187	1676. Op den dood van M. A. DE RUIJTER. Door C. ADOLFZON. Zeldzaam.	V. L., III, 186.	7 $\frac{3}{8}$	V. D. WAL. 18-0-0
188	1677. Legpenning op de inhuldiging van FREDERIK WILLEM v. BRANDENBURG tot Hertog van Pommeren.	V. L., III, 237-1.	—	0-16-0
189	1585. Eerezuil voor PARMA, te Antwerpen opgericht.	V. L., I 360-1.	4 $\frac{1}{2}$	L. POLAK. 6-17-8
190	1689. Kroning van WILLEM III en MARIA, als koning en koningin van Engeland. Door R. ARONDEAUX.	V. L., III, 407-5.	6	L. POLAK. 9-10-0
191	1694. Op het in brand steken van de stad Dieppe, door de Engelschen en Nederlanders. Bestaat uit twee ruggestukken, (beide stempels van J. BOSKAM.)	Kz. v. L., IV, 97 en Kz. v. L., IV, 105.	3 $\frac{1}{4}$	5-10-0

N ^o .		V. L., IV, 114.	Lood.	G. S. P.
192	1693. Op de verovering v. Huij. (Prachtstuk).	V. L., IV, 114.	5 $\frac{7}{8}$	9- 5-0
*				MEINSMA.
193	1695. Op den dood van koningin MARIA.	V. L., IV, 122-4.	6 $\frac{3}{8}$	10-10-0
*	Door J. BOSKAM.			
194	1695. Op de verovering van Namen.	V. L., IV, 138-1.	5 $\frac{3}{8}$	9- 0-0
*	Door J. BOSKAM.			CATS.
195	1696. Oproer te Amsterdam. Door J. BOSKAM.	V. L., IV, 161-3.	1 $\frac{3}{4}$	3- 2-8
196	1698. Ter eere van BALTHASAR BEKKER.	V. L., IV, 225-4.	3	V. D. WAL. 7- 0-0
	Door J. SMELTZING.			
197	1709. Noodmunt van Doornik. (20 st.)	V. L., IV, 564-1.	$\frac{3}{8}$	BENJ. LEVIE 0-16-0
198	Als boven.	V. L., IV, 564-1.	$\frac{3}{8}$	CATS. 0-19-0
199	1710. Noodmunt v. Aire. (50 st.)	V. L., IV, 596.	—	1-10-0
200	1716. Op het overleveren der overwonnen landen aan den keizer. Door M. HOLTZHEY.	V. L., IV, 695.	3	CATS. 5-17-8
	<i>Koper.</i>			
201	1602. Portretpenning van Prins MAURITS.	V. L., I, 569-1.	—	0- 6-0
	<i>Lood.</i>			
202	1688. Verbond (Antichristian Confederacy) tusschen Frank- rijk, Turkije, Algiers en Enge- land. Door J. SMELTZING.	V. L. III, 372-2.	—	0- 3-0
203	1713. Vrede te Utrecht. Op last van de Staten van Friesland geslagen. Door J. DRAPENTIER.	V. L. IV, 657-1.	—	THOLEN. 1- 0-0

N ^o .	Nederlandsche.		Lood	G. S. P.
	<i>Goud.</i>			
204	(1731). Landdagpenning van Friesland met portret van WILLEM KAREL HENDRIK FRISO. Door ANDELE ANDELES. 1 Lood, $7\frac{1}{4}$ engels.	<i>Verv. v. LOON, 77.</i>		BOONSTRA. 38- 0-0
	<i>Zilver.</i>			
204 $\frac{1}{2}$	1609. Ambassadeurspenning.	V. L., II, 53-2.	$3\frac{5}{8}$	THOLEN. 6- 7-8
205	1738. Op den 25-jarigen vrede der Vereenigde Nederlanden. Door N. v. SWINDEREN.	<i>Verv. v. LOON, 127.</i>	$3\frac{5}{8}$	CATS. 6-10-0
206	1738. Eeuwfeest van den Amsterdamschen Schouwburg. Door M. HOLTZHEY.	<i>Verv. v. LOON, 125.</i>	$2\frac{5}{8}$	CATS. 6- 5-0
207	1739. Ned. rijksdaalder van Utrecht.	VERK., 106, 1.	$2\frac{1}{8}$	3- 5-0
208	1679. Leeuwendaalder van Utrecht.	VERK., 108, 1.	$1\frac{3}{4}$	2- 0-0
209	1598. Arendsrijksdaalder van Friesland, (piedfort).	VERK., 122, 3.	$3\frac{3}{4}$	5-12-8
210	1696. Tweegulden v. Friesland.	VERK., 126, 3.	$1\frac{3}{8}$	2- 5-0
211	1682. Koggerdaalder v. Friesland.	VERK., 125, 3.	$1\frac{3}{4}$	CATS. 3- 0-0
212	1690. Achtentwintig-stuiver of Klapmuts. (Piedfort).	VERK., 127, 1.	$2\frac{1}{8}$	3- 5-0
213	601. Veertien-stuiversstuk of $\frac{1}{8}$ Klapmuts.	VERK., 127, 2.	—	0-18-0
214	1684. Kwart-klapmuts v. Friesland.	VERK., 127, 5.	$\frac{1}{4}$	0-12-0
215	1646. Schutterspenning van Leiden.	VAN ORDEN, <i>Bydragen</i> pl. XIV, n ^o . 3.	$\frac{1}{4}$	0- 8-0
216	1661. Wijnpenning v. Utrecht. (Zie: MATTHAEUS, <i>de Nobilitate</i> , dl. 4, blz. 1123).			0-10-0

N ^o .		Lood.	G. S. P.
217	<p>„Antique”. <i>Goud.</i> „Een Asiatisch penningje : de voorzijde verbeeld een kopstuk zonder eenige sieraden of bij-schrift ; en de tegenzijde het gevleugeld paard PEGASUS, ins-gelijks zonder bij-schrift.” Dit zal zijn een kwart-stater van Macedonië of eene Gal-lische nabootsing daarvan. Weegt 1 engels 8 azen.</p>		DAVID. 2 10 0
218	<p><i>Zilver.</i> Een Romeinsche denarius van keizer TRAJANUS.</p>	$\frac{1}{8}$	W. IDZINGA. 0-14-0
219	<p>Een denarius van keizer GOR-DIANUS.</p>	$\frac{1}{4}$	W. IDZINGA. 0-17-0
220	<p><i>Koper.</i> „Een penningje verbeeld CATO”</p>		W. IDZINGA. * 0- 6-0
221	<p>„Een Oostersch penningje, slecht goud.” Dit zal eene Merovingische nabootsing van eenen Byzan-tijnschen solidus geweest zijn. Weegt 4 engels 10 azen.</p>		CA ^{PER} . 8- 0-0

Behalve van de werken van VAN MIERIS, VAN LOON en de vervolgen op VAN LOON, komen in vorenstaande lijst de volgende afkortingen voor, welke verwijzen naar de daarbij genoemde werken.

- MAD. Dr SAMUEL MADAI *Vollständiges Thalerkabinet*, Königsberg, 1766.
- HERGOTT M. HERGOTT. *Generalogia diplomatica aug. gentis Habsburgicae*, 3 vol., Viennae, 1737
- FRANKS . FRANKS. *Medallic Illustrations of the history of Great Britain and Ireland, to the death of GEORGE II*, London, 1885.
- BERCH CARL REINH BERCH. *Beskrifning ofver Swenska Mynt och Kongl Skade = penningar*, Upsala, 1773.
- Cal SMIDT VAN SMIDT VAN GELDER *Catalogus v. d penning- en muntverzameling van P. SMIDT VAN GELDER*, 1846
- SCHULTH SCHULTHESS-RECHBERG, *Thalerkabinet*, Wien, 1845.
- OLDENBURG *Beskrifning ofver J F. H OLDENBURGS samling*, Stockholm, 1883
- F BRENNER E BRENNER *Thesaurus nummorum sueo = gothicorum*, Stockholm, 1731
- WELLENHEIM L. W VON WELLENHEIM *Verzeichniss der Münz- und Medaillen-Sammlung*, Wien, 1845.
- RACZ. 'E. RACZYNSKI. *Le médailles de Pologne*, Breslau, 1838.
- REICHEL. *Die Reichelsche Munzsammlung in St. Petersburg*, t. IX, Itahen, St. Petersburg, 1843
- VENUTI R. VENUTI *Numismata Romanorum Pontificum praestantiora*, Romae, 1744
- AMPACH CHR L. VON AMPACH. *Verzeichniss seiner Münz- und Medaillen-Sammlung*, Leipzig, 1833-'35.
- PRAUN. G. A. S VON PRAUN. *Vollständiges Braunschweig-Lüneburgisches Münz- und Medaillen-Cabinet*, Helmstedt, 1747.
- HILDEBRAND BROR. EMIL HILDEBRAND *Minnespenningar ofver enskilda suenka man och qunnon*, Stockholm, 1860.
- Gouden en zilveren eergedachtenis van LUTHER, 's-Hage, 1734.
- IMH. C. A. IM HOF. *Münz-Cabinet*, Nurnberg, 1780-'82.

MAILL.

VAN ORDEN.

PROSPER MAILLIET. *Catalogue descriptif des monnaies obsidionales et de nécessité*, Bruxelles, 1873.

Bijdragen.

Dit derde opstel over achttiende-eeuwsche penningkunde handelt nu eens niet over een boekwerk, doch over eene verzameling. Er bestonden toen in Friesland heel wat dergelijke penningcollectiën en er zijn er nog verscheidene bewaard gebleven. Zooals wij reeds opmerkten, waren de zucht naar het bezit van iets bijzonders en de belangstelling voor de kunstwaarde van mooie beeldenaars de drijfveer tot het bijeenbrengen van historische medailles en pronkdaalders. Behalve dat voor den heer VAN BURMANIA aan sommige stukken persoonlijke herinneringen verbonden waren, zal zijne keurige verzameling hem menig uur van kunstgenot hebben verschaft.

De verkoopprijzen toonen aan, dat het aanleggen eener muntverzameling toen minder geldelijke offers vroeg dan tegenwoordig. Op de veiling in 1764 brachten mooie daalders van $1\frac{7}{8}$ lood zilver in doorsnede *f* 2.50 op. Het lood zilver had destijds eene werkelijke waarde van *f* 1.—; $1\frac{7}{8}$ lood dus = *f* 1.87 $\frac{1}{2}$. Men betaalde $\frac{1}{3}$ boven metaalwaarde. De fraaie, gedreven kunstpenningen van PIETER VAN ABEELE, n°s. 35, 36 en 176 konden het, van wege het geringe gewicht, niet verder brengen dan *f* 6.87 $\frac{1}{2}$. De dubbele gedenkdaalders brachten het tot hoogstens tweemaal hunne zilverwaarde. Enkele medailles op zeer populaire personen als: LUTHER, PIET HEIN, OLDEBARNEVELD, DE WITT, DE RUIJTER en Prins MAURITS, stegen boven deze norm. Voor de gouden penningen werden naar evenredigheid de beste prijzen betaald. Toch maakt het een groot verschil met de sommen, welke in den tegenwoordigen tijd voor goede stukken worden besteed.

Leeuwarden, November 1911.

S. WIGERSMA HZN.